

ARTIKKELIT

Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa?

NOORA SIPILÄ & LAURA KESTILÄ & PEKKA MARTIKAINEN

Johdanto

Nuoruusajan muutosvaihetta teini-ikästä aikuisuuteen on totuttu kuvaamaan ja tutkimaan useamman keskeisen siirtymätapahtuman eli transition avulla. Poismuuttoa lapsuudenperheen kodista, koulutuspäätösten tekemistä, työmarkkinoille astumista sekä parisuhteen solmimista ja lasten hankintaa on pidetty tärkeinä aikuisuuteen siirtymisen virstanpylväinä. Nuoruuden on yleisesti nähty kestävän nykyään pidempään kuin ennen. Sen on lisäksi ajateltu tulleen entistä yksilöllisemmäksi, mutta toisaalta sisältävän aikaisempaa enemmän riskejä ja haasteita tulevan elämäntien kannalta. (Shanahan 2000.)

Myös suomalaisten nuorten aikuistumista on ollut tapana kuvata edellä mainittujen keskeisten siirtymäprosessien avulla ja suomalaisessa yhteiskunnassa on nähty samoja yksilöllistyneen, pidentyneen ja epävakautuneen nuoruusajan merkkejä (Viinamäki 1996). Suomessa erityisesti nuorten kouluttautuminen ja työelämään siirtyminen ovat olleet useasti esillä julkisessa keskustelussa. Niiden väliseen yhteyteen on kiinnitetty myös tutkimuksellista huomiota, eikä ihme: Suomessa nuoret ikäluokat ovat nykyisin koulutettumia kuin koskaan (Tilastokeskus 2009), mutta samanaikaisesti nuoret kokevat aikuisväestöä yleisemmin työttömyyttä (Järvinen & Vanttaja 2005).

Suomessa nuorisotyöttömyys jäi pysyvästi aikaisempaa korkeammalle tasolle 1990-luvun laman myötä. Nuorisotyöttömyyteen reagoitiin lisäämällä koulutuspaikkoja ja ohjaamalla nuoria koulutukseen, mikä on ollut osatekijä nuorten koulutusasteen huomattavassa nousussa viimeisen 20 vuoden aikana. Lisäksi nuorten työsuhteiden laatu on muuttunut: pysyvien ja kokoaikais-

ten työsuhteiden osuus väheni 1990-luvulla ja osa-aikaisten sekä erityisesti määräaikaisten työsuhteiden suhteellinen osuus kasvoi. (Laaksonen, H. 2001; Nätti 1999; Aho & Koponen 2001).

2000-luvulla nuorten työttömyys on ollut noin kolminkertaista verrattuna aikuisväestöön (Järvinen & Vanttaja 2005). Nuorten työttömyys on kuitenkin aikuisväestöä lyhytaikaisempaa, ja nuorten joukossa pitkäaikaistyöttömien osuus on aikuisväestöä pienempi (Hämäläinen 2002; Keinänen 2000). Uutena ilmiönä työttömyydessä on myös korkeasti koulutettujen työttömyys (Neittaanmäki & Ärje 2010). Pelkän peruskoulun suorittaneiden nuorten osuus nuorista työttömistä on myös pysynyt korkeana (Myrskylä 2010), ja huomiota on herättänyt erityisesti nuorten miesten nuoria naisia suurempi riski jäädä niin koulutuksen kuin työn ulkopuolelle peruskoulun jälkeen (TEM 2009).

Koulutuksella on suuri merkitys elämäntien kannalta. Usein on niin, että peruskoulussa epäonnistuminen johtaa ammattikoulutuksesta ja lukiosta karsiutumiseen ja tämä puolestaan heikkoon ja epävarmaan työmarkkina-asemaan. Kouluttamattomuuteen ja työttömyyteen vaikuttavat useat erilaiset tekijät elämän eri vaiheissa: koulutuksen, työn tai molempien ulkopuolelle jääminen nuorena voi olla seurausta aiemmasta huono-osaisuudesta. Lisäksi se voi olla riski kasautuvaan huono-osaisuuteen aikuisuudessa. Erityisesti pitkittynyt työttömyys johtaa usein kasautuviin ongelmiin ja jatkuvasti heikenevään elämänhallintaan. Syrjäytymisen ymmärtäminen prosessina, huono-osaisuuden syvenevänä jatkumona korostaa erilaisten riskien ketjuuntumista elämäntien kulkussa (esim. Lämsä 2009; Järvinen & Jahnukainen 2001). Lapsuuden sosi-

aalinen tausta ja elinolot sekä erilaiset taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset olosuhteet määrittelevät usein melko pitkälle sitä, miten lapset sopeutuvat kouluympäristöön, miten he menestyvät opinnoissaan ja minkälaisille koulutusurille he päätyvät. Syrjäytymisen prosessimallin mukainen kehityskulku todentuu todennäköisimmin niillä, joiden elämässä on niukasti suojaavia tekijöitä tai jotka eivät osaa käyttää näitä resursseja hyväkseen (Rönkä 1999).

Tämä tutkimus jatkaa suomalaista nuoruusajan, koulutuksen, työttömyyden ja huono-osaisuuden teemoihin keskittyvää tutkimusperinnettä. Nuorten koulutusta ja työmarkkinasijoittumista sekä näiden välistä yhteyttä on tutkittu Suomessa erityisesti keskittyen 1990-lukuun: laman nostattama nuorisotyöttömyys ja samanaikaisesti lisääntynyt koulutus herätti kiinnostusta nuorten muuttunutta tilannetta kohtaan (esim. Aho 1999; Aho & Vehviläinen 1997; Aho & Koponen 2001; Nyssölä 1994; Nyssölä 1997; Nyssölä 1999a; Nyssölä 1999b; Nätti 1995; Nätti 1999; Martti 1999; Suikkanen & al. 1999; Vehviläinen 1999; Viinamäki 1996; Väärälä 1999; Viitanen 1999). Myös kouluttamattomuutta tutkittiin ja pohdittiin kouluttamattomien ja työttömien nuorten syrjäytymisuhkia (esim. Vanttaja & Järvinen 2004; Järvinen & Vanttaja 2006; Vanttaja 2005). Sittemmin aihepiiriin liittyvä suomalainen tutkimus on vähentynyt ja tilastollisin menetelmin toteutetut tutkimukset, joissa aineisto ulottuu 2000-luvulle ja joissa ei testata 1990-luvun laman periodivaikutusta, ovat olleet harvassa.

Tutkimus keskittyy kahteen nuoruuden keskeiseen transitiioon: koulutukseen ja työmarkkinoille siirtymiseen. Tutkimuksessa koulutuksen ulkopuolisilla viitataan sellaisiin nuoriin, jotka eivät suorita perusasteen jälkeen mitään toisen asteen tutkintoa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten merkittäviä tekijöitä koulutus ja eritoten koulutuksen puute ovat 2000-luvulla nuorten työmarkkinoilla pärjäämisessä tai pärjäämättömyydessä, kun lapsuuden ja nuoruusajan elinolosuhteiden vaikutus on huomioitu. Samalla tuotetaan tietoa siitä, miten lapsuuden ja nuoruuden elinolosuhteet ovat yhteydessä nuorten työttömyyteen 2000-luvulla. Erityisen kiinnostuksen kohteena ovat pelkän peruskoulun suorittaneet nuoret, joiden työttömyysriskiä ja pitkittyneen työttömyyden riskiä verrataan koulutettujen nuorten riskiin.

Koulutuksen ja työttömyyden yhteyteen mahdollisesti vaikuttaviksi tekijöiksi on otettu aikaisemmassa tutkimuksessa tärkeiksi osoittautuneet nuoruusajan perheasema (Rönkä & al. 1996; Vanttaja & Järvinen 2004; Järvinen & Vanttaja 2006; Vikat 2004) sekä asuinalue (Nyssölä 1997; Aho & Koponen 2001; Malmberg-Heimonen 2003). Nuoruusajan tekijöiden rinnalle koulutuksen ja työttömyyden yhteyttä selittävään tarkasteluun on nostettu lapsuusympäristön tekijöitä, joiden tiedetään olevan yhteydessä siihen, minkälaiseksi nuoruusajan siirtymätapahtumat muodostuvat. Lapsuuden ympäristön tekijöistä perhetyypin (Pohjantammi 2007), lapsuuden perheen tulotason (Airio & Niemelä 2002) sekä vanhempien koulutuksen (Vanttaja 2005; Myrskylä 2009; Kivinen & Rinne 1995; Järvinen & Vanttaja 2006) ja vanhempien työmarkkina-aseman (Aho & Koponen 2001; Virmasalo 2002; Pohjantammi 2007) on havaittu olevan yhteydessä koulutukseen ja työttömyyteen nuoruudessa. Tutkimus kuvaa, millainen yhteys koulutuksella on työttömyyteen, sekä selvittää, joutuvatko havaitut yhteydet näistä edellä mainituista lapsuuden ja nuoruuden tekijöistä.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on osaltaan paikata aukkoa, joka nuorten koulutuksen ja työmarkkinasijoittumisen tilastollisessa seurantaratkimuksessa on 2000-luvun osalta Suomessa ollut. Tutkimuksessa käytetään kattavaa rekisteriaineistoa, jonka avulla analyysi on voitu ulottaa moniulotteisesti nuorten lapsuusajan elinoloihin ja vanhempien koulutus- ja työssäkäyntitietoihin. Lisäksi aineistosta on käytetty aikaisempaa kattavammin tietoja nuoruusajan elämäntilanteesta. Työttömyyttä ja pitkittyntä työttömyyttä analysoidaan erikseen, koska näin voidaan selvittää, onko koulutuksen vaikutus työtömäksi ensi kertaa joutumiseen erilainen kuin työttömyyden pitkittymiseen.

Aineisto

Tutkimus pohjautuu vuosien 1987–2003 työssäkäynnin pitkittäisaineistoihin, joihin on liitetty vuosittaisia tietoja muista tilastoista ja rekistereistä. Lisäksi aineistossa on takautuvasti viiden vuoden välein toteutettujen väestölaskentojen tietoja vuosilta 1970–1985. Tästä kokonaisaineistosta on tutkijoiden käyttöön luovutettu 11 prosentin otos.

Tämän tutkimuksen tarpeisiin aineistosta poimittiin tutkimusjoukoksi vuosina 1971–1979 Suomessa syntyneet henkilöt, jotka yhä asuivat Suomessa vuoden 1999 lopussa. Tämän tutkimusjoukon työttömyyttä seurattiin neljän vuoden ajan, vuoden 2000 alusta vuoden 2003 loppuun. Seuranta-aika jaettiin kahteen seurantajaksoon: vuosiin 2000–2001 ja 2002–2003. Tutkimuksen seurannan alussa tutkimusjoukkoon kuuluvat olivat täyttäneet 20–28 vuotta ja koko seuranta-ajan loppuun mennessä eli vuoden 2003 lopussa 24–32 vuotta.

Tutkimuksen ensimmäisessä työttömyyttä selittävässä vaiheessa varsinaiseen tutkimusjoukkoon kuului 55 332 henkilöä, joista 52 prosenttia on miehiä ja 48 prosenttia naisia. Tämän joukon työttömyyskokemuksia seurattiin vuosina 2000–2001. Toisessa, pitkäaikaistyöttömyyttä selittävässä vaiheessa varsinaiseen tutkimusjoukkoon on rajattu ensimmäisessä vaiheessa (2000–2001) työttömyyttä kokeneet. Tämä tutkimusjoukko on kooltaan 12 191 henkilöä, joista 48 prosenttia on miehiä ja 52 prosenttia naisia. Heidän työttömyyden pitkittymistään seurattiin vuosina 2002–2003. Lapsuusajan muuttujissa olleiden puuttuvien tietojen vuoksi noin kaksi prosenttia tutkimusjoukosta jätettiin työttömyystarkastelussa analyysin ulkopuolelle. Pitkittyneen työttömyyden tarkastelussa noin kahdeksan prosenttia tutkimusjoukosta jätettiin pois analyyseistä johtuen sekä lapsuusajan muuttujien puuttuvista arvoista (n. 4 %) että tutkittavien siirtymisestä työmarkkinoiden ulkopuolelle (n. 4 %).

Muuttajat ja menetelmät

Tutkimuksen vastemuuttujan eli työttömyyden tarkastelussa eriteltiin toisistaan työttömyys ja pitkittynyt työttömyys. Työttömyyttä tarkasteltiin luokittelemalla nuoret vuosien 2000–2001 työtilanteen perusteella työllisiin tai työttömiin. Työttömiksi luokiteltiin nuoret, jotka olivat 24 kk:n ajanjakson, 1.1.2000–31.12.2001, aikana kolme kuukautta tai pidempään työttöminä, ja työllisiksi ne, jotka olivat koko ajan töissä tai joiden työttömyys oli kestänyt alle kolme kuukautta.

Pitkittyneen työttömyyden tarkastelussa keskityttiin vain niihin nuoriin, jotka olivat olleet työttöminä vuosien 2000–2001 seurannassa. Heidät luokiteltiin työllistyneisiin tai pitkitty-

nyttä työttömyyttä kokeneisiin sen mukaan, olivatko he työttöminä vai työllisinä vuosien 2002–2003 seurannassa. Työttömyys ja työllisyys määriteltiin pitkittyneen työttömyyden seurannassa 1.1.2002–31.12.2003 samalla tavalla kuin aiemmassa seurannassa.

Koulutusta mitattiin vuoden 1999 loppuun mennessä suoritettun korkeimman tutkinnon mukaan ja tutkittavat luokiteltiin kolmeen luokkaan: 1) pelkän peruskoulun suorittaneet, 2) keskiasteen tutkinnon suorittaneet, jotka eivät ole suorittaneet ylioppilastutkintoa ja 3) vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneet. Korkeimman koulutusluokkaan kuuluivat ne ammatillisen koulutuksen suorittaneet, joilla oli myös ylioppilastutkinto. Keskimmaisesta luokasta käytetään tulosten raportoinnin yhteydessä nimeä ammatillisen tutkinnon suorittaneet.

Koulutuksen ja työttömyyden väliseen yhteyteen vaikuttavina tekijöinä huomioitiin lapsuuden ympäristöön ja nuoruuteen liittyviä tekijöitä. Lapsuuden ympäristöstä otettiin huomioon vanhempien koulutustaso, vanhempien työmarkkinatilanne, perheen tulotaso sekä perhetyyppi. Nuoruuden olosuhteista huomioitiin asuinalueen kaupunkimaisuus sekä perhetyyppi. Näiden muuttujien luokat on esitetty taulukossa 2. Tarkempi kuvaus näiden muuttujien muodostamisesta ja luokittelusta on raportoitu aikaisemmassa tutkimuksessa (Sipilä 2010).

Tutkimusmenetelmänä käytettiin logistista regressioanalyysiä sekä ristiintaulukointia. Logistisen regressioanalyysin mallista saatuja vedonlyöntisuhteiden suhteita (OR) kutsutaan tässä tutkimuksessa myös riskisuhteiksi tai riskeiksi, joille laskettiin 95 prosentin luottamusväli. Ristiintaulukoinneissa tilastollista merkitsevyyttä testattiin Pearsonin χ^2 -testillä.

Analyysin aluksi selvitettiin ristiintaulukoimalla työttömyyden ja pitkittyneen työttömyyden yleisyyttä koulutusluokittain. Seuraavaksi tarkasteltiin logistisella regressioanalyysillä kaikkien eri tekijöiden ikävakioitua yhteyttä työttömyyteen sekä ikä- ja sukupuolivakioitua yhteyttä pitkittyneeseen työttömyyteen. Tämän jälkeen tutkittiin koulutuksen ja työttömyyden sekä koulutuksen ja pitkittyneen työttömyyden välistä yhteyttä siten, että lapsuuden ympäristön ja nuoruuden tekijöiden vaikutus oli vakioitu asteittain. Näin saatiin selvitettyä, kuinka merkittävä tekijä koulutus itsessään on työttömyyden ja pitkittyneen työttömyyden selittäjänä, kun lapsuu-

den ympäristön ja nuoruuden tekijöiden koulutuksen kautta välittyvä vaikutus työttömyyteen ja pitkittyneeseen työttömyyteen on huomioitu.

Lapsuuden ympäristön ja nuoruuden tekijöiden vakioimisen vaikutusta koulutuksen ja työttömyyden väliseen yhteyteen kvantifioitiin myös OR:ien prosentuaalisena muutoksena. Muutos laskettiin aikaisemmissa tutkimuksissa (Laaksonen, M. & al. 2005; Sainio & al. 2007; van Oort & al. 2005) käytetyllä kaavalla: $(OR_{(ensimmäinen\ malli)}^{tekijä(t)}) - (OR_{(ensimmäinen\ malli+sekoitava(t)\ tekijä(t)}) / (OR_{(ensimmäinen\ malli)} - 1) \times 100\ %$.

Ikä vakioitiin kaikissa malleissa kolmiluokkaiseksi muuttujana (20–22, 23–25, 26–28-vuotiaat). Analyysit tehtiin erikseen miehille ja naisille niissä tapauksissa, joissa sukupuolen ja koulutuksen interaktio työttömyyteen oli tilastollisesti merkitsevä. Muussa tapauksessa sukupuoli on vakioitavana tekijänä malleissa.

Tulokset

Työttömyyden ja pitkittyneen työttömyyden yleisyys koulutusluokittain miehillä ja naisilla

Vuoden 1999 lopun koulutuksen yhteyttä vuosien 2000–2001 työttömyyden ja vuosien 2002–2003 pitkittyneen työttömyyden yleisyyteen on tarkasteltu taulukossa 1. Molemmilla sukupuolilla matala koulutus on voimakkaasti yhteydessä sekä työttömyyteen että pitkittyneeseen työttömyyteen. Pelkän peruskoulun suorittaneilla työttömyys on hieman yleisempää naisilla kuin miehillä ja pitkittynyt työttömyys yleisempää miehillä verrattuna naisiin. Pelkän peruskoulun suorittaneista miehistä 41,2 prosenttia oli työttömänä vuosien 2000–2001 seurannassa ja naisista 43,2 prosenttia. Pitkittynyttä työttömyyttä koki 72,5 prosenttia työttömistä miehistä ja 69,1 prosenttia työttömistä naisista.

Taulukko 1. Koulutuksen yhteys työmarkkinatilanteeseen vuosien 2000–2001 sekä 2002–2003 seurannoissa miehillä ja naisilla (% , Pearson Chi²-testi)

	N	Koulutus		
		Peruskoulu	Ammatillinen koulutus	Vähintään yo tai korkeampi
MIEHET				
Työttömyyden seuranta 2000–2001				
Tilastollinen merkitsevyys Pearson's Chi ²		p<0,001	p<0,001	p<0,001
Työllinen	22 921	58,8	75,7	90,2
Työtön	5 910	41,2	24,3	9,8
Yhteensä	28 831	100	100	100
Pitkittyneen työttömyyden seuranta 2002–2003				
Tilastollinen merkitsevyys Pearson's Chi ²		p<0,001	p<0,001	p<0,001
Työllistynyt	2 254	27,5	39,0	57,6
Työttömyys pitkittynyt	3 513	72,5	61,0	42,4
Yhteensä	5 767	100	100	100
NAISET				
Työttömyyden seuranta 2000–2001				
Tilastollinen merkitsevyys Pearson's Chi ²		p<0,001	p<0,001	p<0,001
Työllinen	20 220	56,8	63,1	83,5
Työtön	6 281	43,2	36,9	16,5
Yhteensä	26 501	100	100	100
Pitkittyneen työttömyyden seuranta 2002–2003				
Tilastollinen merkitsevyys Pearson's Chi ²		p<0,001	p<0,001	p<0,001
Työllistynyt	2 911	30,9	42,6	60,7
Työttömyys pitkittynyt	3 001	69,1	57,4	39,3
Yhteensä	5 912	100	100	100

Kahdessa korkeimmassa koulutusluokassa työttömyys on yleisempää naisilla ja pitkittynyt työttömyys miehillä. Ammatillisen tutkinnon suorittaneista miehistä 24,3 prosenttia oli työttömänä vuosien 2000–2001 seurannassa ja naisista 36,9 prosenttia. Pitkittynyttä työttömyyttä oli kokenut 61 prosenttia ammatillisen tutkinnon suorittaneista työttömistä miehistä ja vastaavasti 57,4 prosenttia naisista. Vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneista miehistä 9,8 prosenttia oli kokenut työttömyyttä ja 16,5 prosenttia naisista. Pitkittynyttä työttömyyttä oli kokenut 42,4 prosenttia vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneista työttömistä miehistä ja vastaavasti 39,3 prosenttia naisista.

Koulutuksen, lapsuuden ympäristön ja nuoruuden olosuhteiden yhteys työttömyyteen ja pitkittyneeseen työttömyyteen

Vuoden 1999 lopun koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen vuosina 2000–2001 oli erilainen miehillä ja naisilla (interaktion tilastollinen merkitsevyys $p < 0,001$), joten työttömyyden osalta analyysit tehtiin miehille ja naisille erikseen. Sen sijaan työttömyyttä vuosina 2000–2001 kokeneiden joukossa koulutuksen yhteys pitkittyneeseen työttömyyteen ei ollut erilainen sukupuolen mukaan ($p = 0,907$), ja tulokset esitetään naiset ja miehet yhdistettyinä. Taulukossa 2 esitetään eri selittävien tekijöiden yhteydet työttömyyteen ikävakioituina sekä pitkittyneeseen työttömyyteen ikä- ja sukupuolivakioituina.

Koulutus on sekä miehillä että naisilla merkitävä työttömyyden ennustaja, mutta miehillä alhainen koulutustaso on naisia huomattavasti voimakkaammin yhteydessä työttömyyteen. Miehillä pelkän peruskoulun suorittaneiden riski olla työttömänä on yli kuusinkertainen ($OR = 6,33$) verrattuna vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin. Pelkän peruskoulun suorittaneiden naisten riski olla työttömänä on lähes nelinkertainen ($OR = 3,76$) verrattuna vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin naisiin. Keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneilla miehillä ja naisilla työttömyysriski on varsin samansuuruinen keskenään – noin kolminkertainen (miehillä $OR = 2,99$, naisilla $OR = 2,95$) verrattuna korkeimpaan sukupuolispesifiin koulutusluokkaan.

Työttömyyttä kokeneiden joukossa koulutus on selvästi myös pitkittynyttä työttömyyttä ennustava tekijä: peruskoulututkinnon varassa työmarkkinoilla olevilla on lähes 3,5-kertainen ris-

ki kokea pitkittynyttä työttömyyttä ($OR = 3,47$) verrattuna vertailuluokkaan eli vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin, ammatillisen tutkinnon suorittaneilla riski on yli kaksinkertainen ($OR = 2,16$). Myös sukupuoli on yhteydessä pitkittyneeseen työttömyyteen. Miehillä on yli puolitoistakertainen riski ($OR = 1,56$) olla pitkäaikaistyöttömänä verrattuna naisiin.

Lapsuuden ympäristötekijöistä työttömyyteen ovat voimakkaimmin yhteydessä sekä miehillä että naisilla vanhempien perusasteen koulutus (miehillä $OR = 2,27$; naisilla $OR = 2,19$), vanhemman tai molempien vanhempien työttömyys (miehillä $OR = 3,37$; naisilla $OR = 2,10$) sekä perheen kuuluminen alimpaan tulokvartiiliin (miehillä $OR = 2,65$; naisilla $OR = 2,84$). Pitkittyneen työttömyyden riskitekijät ovat hyvin samanlaisia: lapsuuden tekijöistä merkittävimpiä pitkittyneen työttömyyden riskitekijöitä ovat vanhempien perusasteen koulutus ($OR = 1,61$), molempien vanhempien työttömyys ($OR = 1,84$) tai työvoiman ulkopuolella olo ($OR = 1,34$) tai näiden yhdistelmä ($OR = 1,58$) sekä perheen alhainen tulotaso (alin tulokvartiili $OR = 1,90$).

Nuoruuden tekijöistä pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuminen on selvästi yhteydessä suurempaan työttömyysriskiin sekä miehillä että naisilla. Myös asuinpaikan taajama-asteella on merkitystä: miehillä eritoten kaupunkimaisissa ($OR = 2,28$) ja maaseutumaisissa ($OR = 2,26$) kunnissa asuminen kasvattaa työttömyysriskiä, kun taas naisilla työttömyysriski on sitä korkeampi, mitä maaseutumaisemmassa kunnassa asutaan. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuminen oli yksi nuoruuden keskeisimmistä pitkittynyttä työttömyyttä ennustavista tekijöistä: taajaan asutuissa kunnissa ($OR = 1,55$), maaseutumaisissa kunnissa ($OR = 1,42$) ja kaupunkimaisissa kunnissa asuminen ($OR = 1,33$) lisäsivät kaikki pitkittyneen työttömyyden riskiä.

Myös nuoruuden perhetyyppi on yhteydessä työttömyyteen: miehistä yksinasuvat ($OR = 2,27$), lapsuudenkodissa asuvat ($OR = 2,13$), yksinhuoltajat ($OR = 4,67$, joskin $n = 29$) sekä avoliitosperheellisenä olevat ($OR = 2,07$) ovat suuremman työttömyysriskissä kuin avioliitossa olevat perheettömät. Avioliitossa olevat perheelliset eivät eroa avioliitossa olevista perheettömistä ($p = 0,142$). Naisilla sen sijaan perheellisyys ylipäänsä on yhteydessä suurempaan työttömyysriskiin: naisista kaikkein pienin työttömyysriski on niillä, joilla ei ole lapsia huollettavanaan (lapset-

Taulukko 2. Selittävien tekijöiden ikävakioitu päävaikutus työttömyyden riskiin vuosien 2000–2001 seurannassa naisilla ja miehillä sekä ikä- ja sukupuolivakioitu päävaikutus pitkittyneen työttömyyden riskiin molemmilla sukupuolilla yhdessä vuosien 2002–2003 seurannassa (OR, 95 % luottamusväli)

Selittävät tekijät	N	%	OR ₁	95 % CI	N	%	OR ₁	95 % CI	N	%	OR ₂	95 % CI
Nainen	-	-	-	-	-	-	-	-	5715	50,7	1	
Mies	-	-	-	-	-	-	-	-	5547	49,3	1,56	1,45–1,68
	MIEHET 2000–2001				NAISET 2000–2001				MOLEMMAT SUKUPUOLET 2002–2003			
Koulutus												
Vähintään yo tai korkeampi	12980	46,0	1		17591	67,9	1		3954	35,1	1	
Ammatillinen koulutus	10541	37,4	2,99	2,78–3,22	5956	23,0	2,95	2,76–3,15	4561	40,5	2,16	1,98–2,36
Peruskoulu	4672	16,6	6,33	5,83–6,88	2357	9,1	3,76	3,43–4,12	2747	24,4	3,47	3,12–3,87
Vanhemman koulutus												
Vähintään yo tai korkeampi	10535	37,4	1		9706	37,5	1		2815	25,0	1	
Ammatillinen koulutus	11021	39,1	1,98	1,84–2,13	10077	38,9	2,04	1,90–2,19	5126	45,5	1,41	1,29–1,55
Peruskoulu	6637	23,5	2,27	2,10–2,46	6121	23,6	2,19	2,03–2,37	3321	29,5	1,61	1,45–1,78
Vanhemman työssäkäynti												
Molemmat työssä	17222	61,1	1		15830	61,1	1		6212	55,2	1	
Toinen työssä, toinen työttömänä	1957	6,9	1,88	1,69–2,09	1842	7,1	1,81	1,63–2,00	1132	10,1	1,23	1,08–1,40
Toinen työssä, toinen työv. ulkopuolella	6162	21,9	1,03	0,96–1,11	5634	21,7	1,13	1,05–1,21	2328	20,7	1,12	1,02–1,23
Toinen työttömänä, toinen työv. ulkopuolella	529	1,9	2,58	2,15–3,10	499	1,9	2,11	1,75–2,54	356	3,2	1,58	1,26–1,98
Molemmat työvoiman ulkopuolella	1761	6,2	1,58	1,41–1,77	1644	6,3	1,33	1,19–1,49	849	7,5	1,34	1,16–1,55
Molemmat työttöminä	562	2,0	3,37	2,84–4,00	455	1,8	2,10	1,72–2,54	385	3,4	1,84	1,48–2,30
Lapsuudenperheen tulot												
Ylin kvartiili	7071	25,1	1		6555	25,3	1		1913	17,0	1	
3. kvartiili	7111	25,2	1,59	1,45–1,74	6559	25,3	1,71	1,56–1,87	2752	24,4	1,34	1,19–1,51
2. kvartiili	7143	25,3	1,94	1,77–2,12	6467	25,0	2,22	2,02–2,43	3084	27,4	1,62	1,44–1,82
Alin kvartiili	6868	24,4	2,65	2,41–2,90	6323	24,4	2,84	2,59–3,11	3513	31,2	1,90	1,68–2,14
Lapsuudenajan perhetyyppi												
Vanhemmat avioliitossa	24298	86,2	1		22394	86,4	1		9195	81,6	1	
Vanhemmat avoliitossa	974	3,5	1,99	1,73–2,29	873	3,4	1,46	1,26–1,70	540	4,8	1,29	1,08–1,54
Yksinhuoltajaperhe	2743	9,7	1,86	1,71–2,04	2499	9,6	1,27	1,15–1,40	1442	12,8	1,31	1,17–1,47
Tuntematon	178	0,6	1,71	1,22–2,41	138	0,5	1,39	0,96–2,00	85	0,8	1,32	0,84–2,07
Nuoruusajan asuinalue												
Pääkaupunkiseutu	6357	22,5	1		6461	24,9	1		1301	11,6	1	
Kaupunkimainen kunta	13484	47,8	2,28	2,09–2,48	12811	49,5	3,56	3,25–3,90	6373	56,6	1,33	1,18–1,50
Taajaan asuttu kunta	4075	14,5	1,96	1,75–2,18	3345	12,9	3,72	3,33–4,16	1722	15,3	1,55	1,34–1,79
Maaseutumainen kunta	4277	15,2	2,26	2,00–2,47	3287	12,7	3,86	3,46–4,32	1866	16,6	1,42	1,23–1,64
Nuoruusajan perhetyyppi												
Avioliitossa, lapsia	2279	8,1	1		3213	12,4	1		1020	9,1	1	
Avioliitossa, ei lapsia	1376	4,9	0,85	0,68–1,06	1951	7,5	0,72	0,62–0,82	488	4,3	0,73	0,59–0,91
Avoliitossa, lapsia	1784	6,3	2,07	1,74–2,45	2115	8,2	1,45	1,28–1,64	1012	9,0	1,40	1,40–1,17
Avoliitossa, ei lapsia	6240	22,1	1,38	1,19–1,60	6831	26,4	0,75	0,68–0,83	2325	20,6	0,79	0,68–0,92
Yksinhuoltaja	29	0,1	4,67	2,18–9,99	1086	4,2	2,41	2,09–2,78	473	4,2	1,89	1,50–2,37
Ei liitossa	8843	31,4	2,27	1,97–2,61	7265	28,0	0,78	0,70–0,86	3514	31,2	1,23	1,06–1,43
Asuu lapsuudenkodissaan	7270	25,8	2,13	1,84–2,46	3229	12,5	0,73	0,65–0,83	2241	19,9	1,05	0,89–1,23
Tuntematon	372	1,3	5,32	4,17–6,80	214	0,8	0,88	0,64–1,22	189	1,7	1,61	1,15–2,25
Jokaisen muuttujan tutkimusjoukko	28193	100,0			25904	100,0			11262	100,0		

OR₁ = ikävakioidut päävaikutukset

OR₂ = ikä- ja sukupuolivakioidut päävaikutukset

tomana avioliitossa OR=0,72; lapsettomana avioliitossa OR=0,75; lapseton yksinasuva OR=0,78; lapsuudenkodissa asuva OR=0,73). Yksinhuoltajanaisten työttömyysriski on huomattavasti avioliitossa olevia perheellisiä naisia suurempi (OR=2,41).

Myös pitkittyneen työttömyyden riski eroaa nuoruudessa perhetyypin mukaan: kaikkein matalin pitkittyneen työttömyyden riski on naimisissa olevilla perheellisillä (OR=0,73) sekä avioliitossa olevilla perheettömillä (OR=0,79). Yksinhuoltajilla on selvästi korkeampi riski kokea pitkittyntä työttömyyttä (OR=1,89) kuin avioliitossa olevilla perheellisillä.

Koulutus työttömyyden ja pitkittyneen työttömyyden selittäjänä

Taulukossa 3 on mallinnettu koulutuksen merkitystä työttömyyden selittäjänä miehillä ja naisilla erikseen. Koulutuksen yhteys työttömyyteen säilyy voimakkaana sekä naisilla että miehillä, vaikka lapsuuden ja nuoruuden olosuhteiden vaikutus työttömyyteen ja koulutukseen otetaan huomioon.

Kaikkien selittävien tekijöiden vaikutuksen vakioimisen jälkeen (malli VII) pelkän peruskoulun suorittaneilla miehillä on edelleen yli viisin-

kertainen työttömyysriski (OR=5,26) ja keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneilla lähes kolminkertainen työttömyysriski (OR=2,54) verrattuna vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin. Naisilla kaikkien selittävien tekijöiden vakioimisen jälkeen (malli VII) pelkän peruskoulun varassa olevien työttömyysriski on yli kolminkertainen (OR=3,10) vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin nähden ja ammatikoulututkinnon suorittaneilla yli kaksinkertainen (OR=2,25).

Ensimmäisissä neljässä vakioitavassa mallissa (mallit II–V) vakioidut lapsuuden tekijät laskevat pelkän peruskoulun suorittaneiden miesten että naisten työttömyysriskiä 21 prosenttia. Keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden miesten työttömyysriskiä lapsuudentekijöiden vakioinnit laskevat 22 prosenttia ja naisten työttömyysriskiä 24 prosenttia. Esimerkiksi pelkän peruskoulun suorittaneiden miesten kohdalla muutosprosentti on laskettu seuraavasti: $(6,33 - 5,22)/(6,33 - 1) * 100 = 21$.

Suurin osa sekä pelkän peruskoulun suorittaneiden että keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työttömyyden riskin alenemisesta johtuu vanhempien koulutuksen vakioimisesta (malli II), mutta myös vanhempien työssäkäyn-

Taulukko 3. Koulutuksen vaikutus työttömyyden riskiin vuosina 2000–2001 miehillä ja naisilla, kun ikä, lapsuuden ympäristön tekijät ja nuoruuden olosuhteet on vakioitu^[1], (OR, 95 % luottamusväli ensimmäiselle ja viimeiselle mallille).

	Malli ja 95 prosentin luottamusväli								
	MI	95 % CI	MII	MIII	MIV	MV	MVI	MVII	95 % CI
MIEHET									
Vähintään yo	1		1	1	1	1	1	1	
Ammatillinen koulutus	2,99	2,78–3,22	2,68	2,65	2,57	2,56	2,47	2,54	2,35–2,75
Peruskoulu	6,33	5,83–6,88	5,71	5,53	5,36	5,22	5,30	5,26	4,81–5,76
NAISET									
Vähintään yo	1		1	1	1	1	1	1	
Ammatillinen koulutus	2,95	2,76–3,15	2,61	2,58	2,48	2,48	2,34	2,25	2,10–2,42
Peruskoulu	3,76	3,43–4,12	3,38	3,29	3,17	3,19	3,40	3,10	2,80–3,42

Malli I = koulutuksen vaikutus ikä vakioituna; Malli II = Malli I + vanhempien koulutus

Malli III = Malli II+ vanhempien työssäkäynti; Malli IV = Malli III + lapsuudenperheen tulotaso

Malli V = Malli IV + lapsuusajan perhetyyppi; Malli VI = Malli V + nuoruuden asuinalue

Malli VII = Malli VI + nuoruuden perhetyyppi

[1] Logistisen regressioanalyysin ensimmäisessä mallissa on esitetty pelkkä koulutuksen ikävakioitu yhteys työttömyyteen (malli I). Tämän jälkeen malliin on lisätty portaittain, kronologisessa järjestyksessä muita selittäjiä ja tarkasteltu, miten koulutuksen vaikutus muuttuu, kun muiden tekijöiden selitysvaikutus on otettu huomioon (mallit II–VII).

nin (malli III) sekä perheen tulotason (malli IV) vakioiminen pienentävät koulutuksen vaikutusta työttömyysriskiin. Naisilla lapsuusajan perhetyypin (malli V) lisääminen malliin ei muuttanut koulutuksen vaikutusta työttömyyteen, mutta perusasteen koulutuksen varassa olevilla miehillä sen sijaan myös perhetyypin vakioiminen laski koulutuksen vaikutusta työttömyyteen.

Nuoruuden tekijät on lisätty vakioitavina tekijöinä kahdessa viimeisessä mallissa (mallit VI–VII). Nuoruuden tekijöiden huomioiminen heikentää koulutuksen vaikutusta työttömyyteen eniten keskiasteen ammatillisen koulutuksen saaneilla naisilla (16 %) sekä jonkin verran perusasteen koulutuksen varassa olevilla naisilla (4 %). Keskiasteen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden miesten kohdalla nuoruuden tekijöiden vakioiminen heikentää hyvin vähän (1 %) koulutuksen vaikutusta. Perusasteen koulutuksen suorittaneiden miesten keskuudessa koulutuksen vaikutus työttömyyteen nousee hienoisesti (1 %), kun nuoruuden tekijät vakioidaan.

Taulukossa 4 on tarkasteltu koulutuksen merkitystä pitkittyneen työttömyyden selittäjänä molemmilla sukupuolilla yhdessä. Koulutuksen vaikutus pitkittyneeseen työttömyyteen heikenee, mutta säilyy voimakkaana, kun muiden selittävien tekijöiden vaikutus on otettu huomioon (malli VIII). Pelkän peruskoulun suorittaneiden työttömyyden pitkittymisen riski on yli kolmin-

kertainen (OR=3,07) ja ammattikoulututkinnon suorittaneilla lähes kaksinkertainen (OR=1,95) verrattuna vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin, kun kaikkien sekoittavien tekijöiden vaikutus on huomioitu.

Lapsuuden tekijöiden huomioiminen (Mallit III–VI) laskee pelkän peruskoulun suorittaneiden pitkittyneen työttömyyden riskiä 11 prosenttia (OR=3,47:stä 3,19:ta) ja ammattitutkinnon suorittaneilla 12 prosenttia. Sekä pelkän peruskoulun suorittaneilla että ammattikoulutetuilla kaikkien muiden lapsuuden tekijöiden paitsi perhetyypin vaikutuksen huomioiminen laskee pitkittyneen työttömyyden riskiä. Lapsuuden tekijöistä eniten koulutuksen vaikutusta pienentää vanhempien koulutuksen huomioiminen sekä perheen tulotason vakioiminen etenkin pelkän peruskoulun varassa olevilla.

Nuoruuden tekijöiden vakioiminen alentaa myös sekä pelkän peruskoulun suorittaneilla että ammattikoulutuksen saaneilla pitkittyneen työttömyyden riskiä verrattuna vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneisiin. Nuoruuden asuinalueen vakioiminen vähentää koulutuksen vaikutusta ainoastaan ammattikoulutuksen saaneilla, joskin hyvin vähän. Nuoruuden perhetyypin vakioiminen heikentää koulutuksen yhteyttä pitkittyneen työttömyyden riskiin sekä pelkän peruskoulun varassa olevilla että ammattitutkinnon suorittaneilla.

Taulukko 4. Koulutuksen vaikutus pitkittyneen työttömyyden riskiin vuosina 2002–2003, kun ikä, sukupuoli, lapsuuden tekijät ja nuoruuden olosuhteet on vakioitu^[1] (OR, 95 % luottamusvälit ensimmäiselle ja viimeiselle mallille)

Koulutus	Malli ja 95 prosentin luottamusväli									
	MI	95 % CI	MII	MIII	MIV	MV	MVI	MVII	MVIII	95 % CI
Vähintään yo	1		1	1	1	1	1	1	1	
Ammatillinen koulutus	2,25	2,06–2,46	2,16	2,07	2,06	2,02	2,02	1,99	1,95	1,77–2,14
Peruskoulu	3,70	3,30–4,11	3,47	3,32	3,27	3,18	3,19	3,22	3,07	2,73–3,44

Malli I = koulutuksen vaikutus ikä vakioituna; Malli II = Malli I + sukupuoli;

Malli III = Malli II + vanhempien koulutus; Malli IV = Malli III + vanhempien työssäkäynti;

Malli V = Malli IV + lapsuudenperheen tulotaso; Malli VI = Malli V + lapsuusajan perhetyppi;

Malli VII = Malli VI + nuoruuden asuinalue; Malli VIII = Malli VII + nuoruuden perhetyppi

[1] Logistisessa regressioanalyysin ensimmäisessä mallissa on koulutuksen yhteys pitkittyneeseen työttömyyteen, kun iän vaikutus on huomioitu (malli I). Toisessa mallissa on koulutuksen vaikutus ikä- ja sukupuolivakioituna (malli II). Tämän jälkeen malliin on lisätty jokainen selittävä tekijä vuorotellen, kronologisessa järjestyksessä. Viimeisessä mallissa ovat vakioituina kaikki selittävät tekijät (malli VIII).

Pohdinta

Syrjäytymistä ja huono-osaisuutta?

Tutkimustulosten perusteella voidaan yhtyä väitteeseen, että koulutuksesta on alkanut tulla siinä mielessä välttämätöntä, että sen puute aiheuttaa suuria vaikeuksia työmarkkinoilla selviytymisessä (Suikkanen & al. 2006). Vaikuttaa siltä, että juuri koulutuksen puute polarisoi nuoria varsin vahvasti työmarkkinoilla pärjääviin ja niihin, joilla on työmarkkinoilla ongelmia, vaikka myös lapsuuden ja nuoruusajan elinolosuhteilla on selvä yhteys nuoruusajan työttömyyteen. Polarisaatio vaikuttaa olevan osittain merkittävämpää miehillä kuin naisilla.

Tutkimuksessa havaittu kuilu koulutettujen ja kouluttamattomien työttömyysriskin välillä saattaa heijastua myös muille elämän osa-alueille. Koulutuksen ja työn ulkopuolella oleminen nuoruudessa voi olla riittävä ehto elämän kaventumiseen esimerkiksi taloudellisen toimeentulon vaarantumisen vuoksi (Suikkanen & al. 1999). Pelkän peruskoulun varassa olevilla nuorilla, joilla työttömyys pitkittyy, saattaa olla muita nuoria suurempi riski ajautua syrjään tavallisista nuoruuteen ja aikuistumiseen liittyvistä prosesseista, kuten oman kodin perustamisesta, vapaa-ajanviettomahdollisuuksista, harrastuksista, matkustamisesta tai muista elämänkulkuun nykynuoruudessa tärkeiksi mielletyistä asioista. Tällaisen laajamittaisen, nuoruudessa alkavan eriarvoistumiskehityksen suuntaa voi olla vaikeaa muuttaa, varsinkin kun tiedetään, että työttömyyskokemukset ennustavat tulevaa työttömyyttä voimakkaasti (Aho & Koponen 2001).

On myös muistettava, että tässä tutkimuksessa todetun korkean työttömyysriskin lisäksi pelkän peruskoulun varassa oleville tiedetään aikaisemman tutkimuksen perusteella kasaantuneen koulutettumia enemmän erilaisia huono-osaisuustekijöitä useilla elämän osa-alueilla niin nuoruudessa kuin lapsuudessa. Pelkän peruskoulun suorittaneilla tiedetään olevan koulutettumia nuoria enemmän terveyteen ja etenkin psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia (Rintanen 2000; Kestilä 2008), muita elämänhallinnan ongelmia, kuten alkoholin ongelmakäyttöä ja huumeekokeiluja (Martelin & al. 2005; Kestilä & al. 2008) sekä rikollisuutta (Aaltonen & al. 2011). Nuoruudessa havaittujen terveyteen liittyvien ongelmien tiedetään juontuvan osittain lapsuusajalta ja välittyvän myös koulutuksen kautta (Kestilä 2008;

Rintanen 2000).

Kouluttamattomuudesta aiheutuva työttömyys saattaa olla yksi osatekijä jo aikaisemmin alkaneeseen ongelmien kasaantumiseen. Tässä tutkimuksessa havaittiin myös, että lapsuuden ja nuoruuden ympäristöllä on itsessään ja koulutuksesta riippumatta (raportoitu Sipilä 2010) työttömyysriskiä lisäävä vaikutus, joskin koulutuksen itsenäinen vaikutus on merkittävämpi. Jatkotutkimuksessa on tärkeää selvittää, miten suuri merkitys eri huono-osaisuustekijöiden kasautumisella on nuoruusajan kouluttamattomuuteen ja työttömyyteen. Lisäksi on tärkeää tutkia, miten merkittävä suojausmekanismi koulutus on työttömyyttä vastaan heikoista lähtökohdista ponnistaville nuorille.

Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan toisaalta arvioida myös niiden tutkimusten valossa, joissa on tuotu esiin pelkän peruskoulun suorittaneiden ja työttömyyttä kokeneiden nuorten tilanteiden heterogeenisuus. Osalle nuorista koulutuksen ulkopuolella olo ja työttömyys saattavat olla itse valittua marginalisaatiota (ks. Järvinen & Jahnukainen 2001): totutusta aikuistumisreitistä poikkeamista, valintojen lykkäämistä tai omiin kiinnostuksen kohteisiin keskittymistä (Aho & Vehviläinen 1997; Wrede-Jäntti 2003). Voidaan pohtia, onko enää olemassa reittejä, joita pitkin pelkän peruskoulun varassa olevat nuoret integroituvat yhteiskuntaan, kun työmarkkinoilla pärjääminen on koulutuksen puuttumisen vuoksi hyvin epävarmaa. Tietoisesti valitun koulutukselle vaihtoehdoisen polun kulkeminen ei ole helppoa tilanteessa, jossa koulutautumisesta on tullut aikuistumisnormi (Komonen 2001a). Pitkittyessään työttömyys saattaa aiheuttaa syrjäytymistä muilta elämän osa-alueilta myös niiden nuorten kohdalla, joille kouluttautumattomuus on ollut enemmän valintaa kuin valikoitumista.

Sukupuolen merkitys?

Tutkimuksessa havaittiin, että koulutuksen puuttuminen on miehille suhteellisesti haitallisempaa työmarkkinoilla pärjäämisen kannalta kuin naisille. Kuitenkin työttömyys ja pitkittynyt työttömyys ovat lähes yhtä yleisiä pelkän peruskoulun suorittaneilla naisilla ja miehillä. Koulutetuista naisista kuitenkin suurempi osa kokee työttömyyttä verrattuna koulutettuihin miehiin, mikä pienentää polarisaatiota naisilla. Pitkittynyt työttömyys on yleisempää kaikissa koulutusluokissa

miehillä kuin naisilla.

Selitystä koulutuksen polarisaatiovaikutukselle voidaan etsiä esimerkiksi työmarkkinoiden rakenteesta. Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että työmarkkinoiden epätyypillistyminen on kohdistunut enemmän naisiin kuin miehiin (Nätti 1999). Nuorilla naisilla määrä-aikaisissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa oleminen on yleisempää kuin miehillä johtuen naisvaltaisen julkisen sektorin ja palvelualan työsuhdekäytännöistä sekä äitiys- ja vanhempainlomasijaisuuksista (Aho 2002). Voi olla, että naisilla työsuhteiden epätyypillistyminen johtaa useammin työttömyyteen koulutuksesta riippumatta.

Epätyypillisten työsuhteiden voidaan ajatella kuitenkin myös olevan reitti vakaammille työmarkkinoille: osa- ja määräaikaisissa työsuhteissa kertynyt lyhyt tai katkonainen työkokemus on työttömyyttä parempi valtti tulevassa työnhaussa (Laaksonen 2001). On mahdollista, että nuoret naiset voivat hyödyntää tällaista reittiä enemmän kuin nuoret miehet, mikä selittäisi miesten yleisempää pitkittyntä työttömyyttä koulutuksesta riippumatta.

Toisaalta pelkän peruskoulun varassa olevien miesten suhteellisesti naisia korkeampi työttömyysriski saattaa liittyä naisten suurempaan työvoiman ulkopuolella oloon. Naiset ovat miehiä useammin lasten kanssa kotona (Kansaneläkelaitos 2010), mikä saattaa heikentää nuorten naisten työmarkkinatilannetta työkokemuksen katkonaisuuden vuoksi koulutuksesta riippumatta.

Aikaisemmista tutkimuksista tiedetään, että varsinkin naisilla alhainen koulutustaso on yhteydessä varhaiseen lasten hankintaan (esim. Vikat 2004; Rönkä 1995; Vantraja & Järvinen 2004). Tämän tutkimuksen muissa analyyseissä (raportoitu Sipilä 2010) havaittiin, että naisilla työvoiman ulkopuolella olo myötäili monien selittäjien kohdalla työttömyyttä eli samat selittäjät olivat yhteydessä työttömyyteen sekä työvoiman ulkopuolella oloon. Saattaa olla, että naisten työttömyysluvat ovat aliarvioita, jos osalle nuorista kouluttamattomista naisista kotona olon syy on pikemminkin huono työmarkkinatilanne kuin lastenhoito.

Sukupuolinäkökulmasta on tärkeää huomata, että vaikka koulutus polarisoi miehiä työmarkkinaselviytymisessä naisia enemmän, sekä pelkän peruskoulun suorittaneilla miehillä että naisilla on selvästi koulutettuja nuoria suurempi työttömyyden ja pitkittyneen työttömyyden riski. Joidenkin nuorten kohdalla tämä voi osoittautua

ylivoimaiseksi esteeksi yhteiskuntaan integroitumiselle. Tämä voi olla todellinen uhka silloin, jos kouluttamattomuuteen ja työttömyyteen liittyy muita, jo lapsuudesta asti kasaantuneita elämäntilannetta, terveyden ja elintapojen ongelmia.

Miksi työtä ei löydy?

Osa tässä tutkimuksessa havaitusta pelkän peruskoulun suorittaneiden muita huonommasta työmarkkinapärjäämisestä saattaa liittyä koulutusinflaatioon koulutuksen tullessa yhteiskunnassa yleisemmäksi (ks. esim. Thurow 1975). On mahdollista, että koulutuksen laajentumisen myötä osa koulutetuista joutuu nuoruudessa etsimään pidempään oman alan työtä ja työllistyy väliaikaisesti tehtäviin, joihin aikaisemmin ei tarvittu koulutusta. Pelkän peruskoulun suorittaneiden työmarkkinat olisivat siis rajoittuneet nuoruudessa juuri sen vuoksi, että koulutetummat toimitivat osin koulutustaan vastaamattomissa työtehtävissä. Tätä näkökulmaa tukevat myös tulokset, joissa peruskoulutuksen työmarkkina-arvon laskemisen havaittu alkavan 2000-luvulla (Aro 2003a). Empiiriset tulokset koulutusinflaatiosta ovat kuitenkin varsin vähäisiä.

On myös esitetty, että koulutus vaikuttaa positiivisesti työmarkkinasijoittumiseen pikemminkin indikaattorina yleisestä oppimiskyvystä ja hyvistä työntekijäominaisuuksista kuin varsinaisena ammattiosaamisena (Thurow 1975). Näkemys lähestyy keskustelua kouluttamattomuuden merkityksestä: tänä päivänä kouluttamattomuutta ei enää liitetä tavalliseen työväestöön kuulumiseen (ks. Rautakilpi 2003), vaan pikemminkin se määrittyy osattomuutena, poikkeavuutena, holtittomuutena ja koulutusvelvollisuudesta laistamisena (ks. Vehviläinen 1999; Aro 2003b). Katja Kosmosen (2001b) tulokset koulutuksen keskeyttäneiden kokemuksista tukevat tätä oletusta: nuorten yksilölliset arvostukset ja erilaiset aikuistumispyrkimykset olivat ristiriidassa yleisen aikuistumisnormin kanssa. Pärjätäkseen työmarkkinoilla monet koulutusta aiemmin vieroksuneet nuoret aloittavat koulutuksen, koska yksilöllinen elämäntapa osoittautuu liian vaikeasti sovitettavaksi yhteiskunnan institutionaaliin oletuksiin. Koulutuksen suorittaminen on sekä yleisten arvostusten mukaista että välttämätöntä työmarkkinoilla pärjäämisen kannalta.

Saattaa tietenkin myös olla, että nykypäivän työmarkkinoilla monissa tehtävissä vaaditaan laajempaa osaamista, kuin mitä pelkkä peruskoulu

tarjoaa, ja näin ollen koulutuksen työllistymistä lisäävä vaikutus olisi seurausta todellisesta suuremmasta ammattitaidosta ja osaamisesta. Toisaalta työmarkkinoilla ei myöskään ole suuressa määrin vaihtoehtoisia reittejä koulutukselle eikä suomalaisia työmarkkinoita ehkä mielletä ammatin oppimispaikoiksi samalla tavalla kuin maissa, joissa oppisopimuskoulutuksella ja muulla työssä oppimisella on pidemmät perinteet (ks. esim. Nyysölä 1999b). Työmarkkinoilla arvostettaviksi osajiksi kasvetaan Suomessa kenties pelkästään opintojen parissa, muodollista koulutusreitistä pitkin.

Lopuksi

Tutkimuksessa havaittiin, että alhainen koulutus-taso on hyvin keskeinen työttömyyden selittäjä nuoruudessa, vaikka nuoruusajan työttömyyden riskitekijät liittyvät osittain jo lapsuuden perheen alhaiseen sosiaaliseen asemaan. Oman koulutuksen vahva vaikutus työttömyyteen oli kuitenkin pääasiassa riippumaton näistä tekijöistä. Lisäksi koulutustaso osoittautui olevan voimakkaasti

yhteydessä siihen, miten pysyväksi työttömyyskokemus muodostuu: mitä alhaisempi koulutus-taso on, sitä vaikeampaa työttömyydestä on irrottautua. Koulutuksen vaikutus työttömäksi joutumiseen oli kuitenkin vahvempi kuin sen vaikutus pitkittyneeseen työttömyyteen.

Tutkimustulosten perusteella vaikuttaa siltä, että ilman perusasteen jälkeistä koulutusta on hyvin vaikeaa vakiinnuttaa työmarkkina-asemaa 2000-luvun Suomessa, jossa valtaosa ikäluokasta hankkii vähintään toisen asteen koulutuksen. Jatkotutkimuksessa on tärkeää saada tietoa siitä, mitkä ovat vaikuttavimmat keinot nuorten työttömyyden hoidossa sekä minkälaiselta koulutuksen ja työttömyyden välinen yhteys vaikuttaa 2010-luvun taitteessa. Koulutuksen lisäämisen rinnalle on kenties luotava uusia, innovatiivisia ratkaisuja nuorten kouluttamattomuuden ja työttömyyden välisen kierteen katkaisemiseksi. On selvää, että nuoruudessa pitkään jatkuva koulutuksen ja työn ulkopuolella oleminen antaa kenelle tahansa heikot eväät tulevaisuuteen.

KIRJALLISUUS

- Aaltonen, Mikko & Kivivuori, Janne & Martikainen, Pekka: Social Determinants of Crime in a Welfare State: Do They Still Matter? *Acta Sociologica* (hyväksytty julkaistavaksi 2011)
- Aho, Simo: Mitä nuoret tekevät 2002? Katsaus 15–29-vuotiaiden työllisyyteen ja opiskeluun. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta; Tampere: Tampereen yliopisto, 2002
- Aho, Simo: Nuoret ja aktiivinen työvoimapolitiikka. Teoksessa: Kuorelahti, Martti & Virtanen, Reijo (toim.): Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta, 1999
- Aho, Simo & Koponen, Hannu: Nuorten opiskelija työurat 1990-luvulla. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta, 2001
- Aho, Simo & Vehviläinen, Jukka: Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. Helsinki: Työministeriö, 1997
- Airio, Ilpo & Niemelä, Mikko: Periytykö köyhyys. Köyhyyden ja toimeentuloasiakkuuden ylisukupolvinen liikkuvuus. *Sosiologia* 39 (2002): 3, 215–226
- Aro, Mikko: Pitääkö koulutus lupauksensa? *Sosiologia* 40 (2003a): 4, 313–328
- Aro, Mikko: Syteen vai saveen? Koulutuksen työmarkkina-arvo ja hyvinvointivaikutukset Suomessa vuosina 1970–1990. Teoksessa: Rinne, Risto & Kivirauma, Joel (toim.): Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800–1900-luvuilla. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, 2003b
- Hämäläinen, Ulla: Koulutuksesta työelämään. Nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos, 2002
- Järvinen, Tero: Koulutusjärjestelmän yksilöllistymisen ja valinnan vapaus. Teoksessa: Kuure, Tapio (toim.): Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2001
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku: Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.): Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, 2001
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku: Koulupudokkaiden työurat. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006): 1, 14–22
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku: Nuoret koulu-

- tus- ja työmarkkinoilla. Elektroninen julkaisu. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisotutkimus/nuorisosaian_neuvottelukunta_julkaisu/nuorisotutkimukset/Nuoret_koulutus_ja_tyomarkkinoilla.pdf. Helsinki: Opetusministeriö, 2005
- Kansaneläkelaitos, tilastoryhmä: Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2009. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2010
- Keinänen, Päivi: Pitkäaikaistyöttömyyden piina – keitä se koskettaa? Hyvinvointikatsaus (2000): 3, 7–14
- Kestilä, Laura: Pathways to Health. Determinants of Health, Health Behaviour and Health Inequalities in Early Adulthood. Helsinki: Kansanterveyslaitos & Helsingin yliopisto, 2008a
- Kestilä, Laura & Martelin, Tuija & Rahkonen, Ossi & Joutsenniemi, Kaisla & Pirkola, Sami & Poikolainen, Kari & Koskinen, Seppo: Childhood and Current Determinants of Heavy Drinking in Early Adulthood. *Alcohol and Alcoholism* 43 (2008) 4, 460–469
- Kivinen, Osmo & Rinne, Risto: Koulutuksen periytyvyys. Helsinki: Tilastokeskus, 1995
- Komonen, Katja: Koulutusyhteiskunnan marginaalisia – ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen polut. Kirjallinen versio Tuhti-seminaarissa 20.–21.9.2001 pidetystä alustuksesta. <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/tuhti/julkaisu/komonen.htm>, 2001a
- Komonen, Katja: Koulutusyhteiskunnan marginaalisia – ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen polut. Kirjallinen versio Tuhti-108 seminaarissa 20.–21.9.2001 pidetystä alustuksesta. Haettu 31.8.2009. <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/tuhti/julkaisu/komonen.htm>, 2001b
- Laaksonen, Helena: Nuorten siirtyminen työmarkkinoille 1990-luvun Suomessa. Teoksessa: Kuure, Tapio (toim.): Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosaian neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus, 2001
- Laaksonen, Mikko & Roos, Eva & Rahkonen, Ossi & Martikainen, Pekka & Lahelma, Eero: Influence of material and behavioural factors on occupational class differences in health. *Journal of Epidemiology and Community Health* 59 (2005): 2, 163–169
- Lämsä, Anna-Liisa: Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Oulun yliopisto, 2009
- Malmberg-Heimonen, Ira: Urbaanin nuoren työttömyys. Teoksessa: Malmberg-Heimonen, Ira & Siurala, Lasse & Wrede-Jäntti, Matilda: Tulkin-toja nuorisotyöttömyydestä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2003
- Martelin, Tuija & Koskinen, Seppo & Kestilä, Laura & Aromaa, Arpo: Terveystieteen ja toimintakyvyn vaihtelu asuinalueen, koulutuksen ja kotitaloustyyppien mukaan. Teoksessa: Koskinen, Seppo & Kestilä, Laura & Martelin, Tuija & Aromaa, Arpo (toim.): Nuorten aikuisten terveys. Terveystieteen tutkimuksen perustulokset 18–29-vuotiaiden terveydestä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Helsinki: Kansanterveyslaitos, 2005
- Martti, Sirpa: Koulutus osana elämänprojektia. Teoksessa: Linnakangas, Ritva (toim.): Koulutus ja elämäntieteen näkökulmia koulutuksen vaikuttavuuteen. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 1999
- Myrskylä, Pekka: Koulutus periytyy edelleen. *Hyvinvointikatsaus* (2009) 1, 1–8
- Myrskylä, Pekka: Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 57/2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 2010
- Neittaanmäki, Pekka & Ärje, Johanna: Suomen korkeakoulutetut työttömät koulutusaloittain ja -asteittain 2005–2010. Elektroninen julkaisu. <https://www.jyu.fi/hallintokeskus/tilastot/ muut/ suomen-kerkeakoulutetut-tyottomat-koulutus-aloittain-ja-asteittain-2005-2010.pdf>. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä, 2010
- Nyysölä, Kari: Nuoret ja työmarkkinoiden joustavuus. Turku: Turun yliopisto, 1994
- Nyysölä, Kari: Työstä syrjäytyminen: syy vai seuraus? Nuorten työmarkkina-aseman muutokset vuosina 1980–1993. *Sociologia* 34 (1997): 4, 322–327
- Nyysölä, Kari: Youth Unemployment and Marginalisation – Changes in the Labour Market Status of Finnish Young People in the Years 1980–1993. *Young* 7 (1999a): 3, 2–20
- Nyysölä, Kari: Koulutuksesta työelämään siirtymisen murros ja huono-osaisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 64 (1999b): 2, 169–181
- Nätti, Jouko: Nuorten epätyöllistyvä työ. Teoksessa: Paakkunainen, Kari (toim.): Nuori työtön – itkiä, katsoja vai ratkaisija? Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 1995
- Nätti, Jouko: Nuoret ja työmarkkinoiden muutos. Teoksessa: Kuorelahti, Martti & Virtanen, Reijo (toim.): Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Nuoran julkaisu nro 14. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto & Nuorisosaian neuvottelukunta, 1999
- van Oort, Floor V. A. & van Lenthe, Frank J. & Mackenback, Johan P.: Material, psychosocial, and behavioural factors in the explanation of educational inequalities in mortality in the Netherlands. *Journal of Epidemiology and Community Health* 59 (2005) 3, 214–220
- Pohjantammi, Ismo: Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla. Elektroninen julkaisu: www.nuorisotutkimusseura.fi/tyopaja.pdf. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, 2007
- Rautakilpi, Sirkku: Kouluttamattomuus ja elämäntieteen näkökulmia koulutuksen vaikutus elämäntieteen Suomessa vuosina 1900–2000 kouluttamattomien itsensä kuvaamana. Teoksessa: Rinne, Risto & Kivirauma, Joel (toim.): Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen ase-

- man määrittäjänä Suomessa 1800–1900-luvuilla. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, 2003
- Rintanen, Hannu: Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämänculussa. Tampere: Tampereen yliopisto, 2000
- Rönkä, Anna: Koulun ongelmaoppilas varhaisaikuisuudessa. *Kasvatus* 26 (1995): 2, 138–150
- Rönkä, Anna: The accumulation of problems of social functioning: outer, inner, and behavioral strands. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology, and Social research*, 148. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 1999
- Rönkä, Anna & Ohranen, Minna & Kokko, Katja: Ketä lama kosketti? Aikuisten työurien seuranta v. 1986–1995. *Kasvatus* 27 (1996): 5, 463–475
- Sainio, Päivi & Martelin, Tuija & Koskinen, Seppo & Heliövaara, Markku: Educational differences in mobility: the contribution of physical workload, obesity, smoking and chronic conditions. *Journal of Epidemiology and Community Health* 61 (2007) 5, 401–408
- Shanahan, Michal: Pathways to Adulthood in Changing Societies: Variability and Mechanism in Life Course Perspective. *Annual Review of Sociology* 26 (2000): 667–692
- Sipilä, Noora: Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Keskiössä perusasteen koulutuksen suorittaneet nuoret. Pro gradu -tutkielma, Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitos, 2010
- Suikkanen, Asko & Linnakangas, Ritva & Karjalainen, Anne: Koulutus ja muuttuneet työmarkkinat. Teoksessa: Linnakangas, Ritva (toim.): Koulutus ja elämänculku. Näkökulmia koulutuksen vaihtavuuteen. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 1999
- Suikkanen, Asko & Martti, Sirpa & Huilaja, Heikki: Nuorten aikuisten elämänculku ja sosiaaliset valinnat. Teoksessa: Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 2006
- Thurow, Lester C.: *Generating Inequality. Mechanisms of Distribution in the U.S Economy*. New York: Basic Books Inc. Publishers, 1975
- Tilastokeskus: Väestön koulutusrakenne. Perusasteen jälkeisiä tutkintoja suorittanut väestö koulutusasteen, maakunnan ja ikäryhmän mukaan 2007–2008 (aluejako 2009). Elektroninen taulukko. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/kou/vkour/vkour_fi.asp, 2009
- TEM: Nuoret miehet työelämään – mitä palveluita ja toimenpiteitä tarvitaan TE-toimistoissa. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 2009
- Vanttaja, Markku: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämäncvaiheiden tarkastelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 4, 411–416
- Vanttaja, Markku & Järvinen, Tero: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneet. Vailla ammattitutkintoa ja työpaikkaa vuonna 1985 olleiden nuorten myöhemmät elämäncvaiheet. *Yhteiskuntapolitiikka* 69 (2004): 5, 472–480
- Vehviläinen, Jukka: Polun rakentajat. Nuorten sijoittuminen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään. ESR-julkaisu 49/99. Helsinki: Työministeriö, 1999
- Viinamäki, Leena: Opiskelemaan, työhön, työttömäksi? Tutkimus nuorten itsenäistymisen ehdoista 1990-luvulla. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 1996
- Viitanen, Reijo: Nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytymisen riskit. Elektroninen aineisto: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorisotyttomyys_ja_nuorten_syrjytyminen_riskit.pdf. Nuorisosaian neuvottelukunta: Helsinki, 1999
- Vikat, Andres: Women's Labour Force Attachment and Childbearing in Finland. *Demographic Research Special Collection* 3 (2004): 178–212
- Virmasalo, Ilkka: Perhe, työttömyys ja lama. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2002
- Wrede-Jäntti, Matilda: Työ, rahat tai henki! – nuorten helsinkiläisten työttömien toimintastrategioita. Teoksessa: Malmberg-Heimonen, Ira & Siurala, Lasse & Wrede-Jäntti, Matilda: Tulkintoja nuorisotyöttömyydestä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2, 2003. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2003
- Väärälä, Reijo: Koulutuksen sosiaalinen vaikuttavuus ja syrjäytymisuhka. Teoksessa: Linnakangas, Ritva (toim.): Koulutus ja elämänculku. Näkökulmia koulutuksen vaikuttavuuteen. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 1999.

ENGLISH SUMMARY

Noora Sipilä & Laura Kestilä & Pekka Martikainen: The association between education and unemployment in young adulthood. What is the labour market value of primary education in the early 2000s? (Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa?)

Even though Finnish young adults are more educated than ever before, they suffer more unemployment than the adult population. In particular, the lowest educated young people continue to account for a large proportion of the unemployed. Earlier research has shown that exclusion from employment and education in youth can be the result of earlier problems in the life course. In addition, it increases the risk of cumulative difficulties.

This article focuses on the labour market situation of young people with no more than primary education. The main aim of the study was to analyse how education is associated with unemployment and long-term unemployment after adjusting for several childhood and youth circumstances. An extensive register-based dataset was used to follow up the employment status of young adults over several years and to explore childhood circumstances such as parental education and employment status, family income and family type. Level of urbanization in place of residence and family type in young adulthood were also used as potential explanatory factors.

The data comprised 55,332 young adults (52% men) aged 20-28 at the beginning of the year 2000. Employment status was followed from 2000 to 2003. Logistic regression analysis was used, firstly, to investigate the association between education and

unemployment in a two-year follow-up (2000-2001), adjusting for circumstances in childhood and young adulthood. Secondly, the study population was limited to those who were unemployed in the first follow-up, and the risk of long-term unemployment by education was analysed in a two-year follow-up (2002-2003) within this group.

The main finding was that the risks of unemployment and long-term unemployment are substantially greater among the lowest educated young people, even after adjusting for circumstances in childhood and young adulthood. Childhood and adulthood circumstances were also significant predictors of unemployment, but the strongest risk factor was level of education. The prevalence of unemployment and long-term unemployment was almost the same in men and women; however, the polarization of unemployment by education was especially pronounced in men.

The results suggest that in present-day Finland, it is very difficult to get established in the labour market without any educational qualifications. This might reflect such factors as credential inflation, stigmatization of the uneducated or the lack of alternative labour market pathways to education. Indeed the labour market career of young people who have no education is very likely to be characterized by unemployment and even long-term unemployment. New, effective measures are needed to ease the labour market situation of these young adults.

KEY WORDS

Youth, unemployment, long-term unemployment, education, register-based data